

Ο Jorge Luis Borges ως μεταφραστής: οι μεταφραστικές πρακτικές και η επιρροή τους στη λατινοαμερικανική λογοτεχνία

Ρομίνα Κηπουρίδου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Abstract

Translation is a recurring theme in the Argentine's author Jorge Luis Borges' writings. Being a translator himself, he dealt with the theory of translation practice both in his essays and his lectures.

The novel *The Wild Palms* written by William Faulkner, which is the case study of this paper, was translated in Spanish by Borges when Faulkner had not been universally recognized yet. Although his work had been praised by Borges himself in previous reviews, he now criticizes *The Wild Palms* as inferior. Yet, it is this very novel he opted for in order to translate it.

The paper aims to study the motivation behind his decision to translate this novel and how his translation could influence the development of the Latin American literature. Moreover, it aims to examine the translation practices and decisions made by Borges while attempting to improve a novel that he considered it to be the less successful that had been written by William Faulkner.

Keywords: Borges, Faulkner, translation, literature, literary translation

1. Εισαγωγή

Ο Jorge Luis Borges έγινε ευρύτατα γνωστός από τα διηγήματα και τα ποιήματά του αλλά, παράλληλα, υπήρξε πολυγραφότατος και καταπιάστηκε και με τη συγγραφή μη λογοτεχνικών κειμένων ποικίλου περιεχομένου: δοκίμια, πρόλογοι, κριτικές βιβλίων και κινηματογραφικών ταινιών, σενάρια, πολιτικά και πολιτιστικά σχόλια και άρθρα, ιστορικές έρευνες είναι μόνο μερικά από τα είδη με τα οποία ασχολήθηκε ενώ υπάρχει και μια πληθώρα καταγεγραμμένων συνεντεύξεων και διαλέξεών του σε πανεπιστήμια.

Ένα από τα επαναλαμβανόμενα θέματα στο δοκιμιακό του έργο είναι η μετάφραση. Το θέμα της μετάφρασης ως θεωρία κυριαρχεί στα δοκίμιά του και στις έρευνες που είχε κάνει σχετικά με την ιστορία της μετάφρασης συγκεκριμένων λογοτεχνικών κειμένων. Έγραψε και δημοσίευσε ιστορικές ανασκοπήσεις, συγκρίσεις και κριτικές μεταφράσεων, καθώς και τη δική του θεωρία για αυτή και το διαχωρισμό της σε δύο είδη: στην κυριολεκτική και την περιφραστική στα πρότυπα του κλασικού διαχωρισμού της μετάφρασης σε «πιστή» (λέξη προς λέξη, νόημα προς νόημα) και σε «μη πιστή» (ελεύθερη απόδοση). Εκτός όμως από μεταφρασεολόγος, υπήρξε παράλληλα και παραγωγικότατος μεταφραστής, μεταφράζοντας έργα ποικίλων εκτάσεων, από σύντομα ποιήματα ως εκτενή μυθιστορήματα, έργα συγγραφέων που θαύμαζε και ήθελε να παρουσιάσει και να συστήσει στο ισπανόφωνο αναγνωστικό κοινό και τους ομότεχνούς του.

Οι απόψεις του για τη συγγραφή ήταν συγκεκριμένες και επηρέασαν τη συγγραφική αλλά και τη μεταφραστική του δραστηριότητα. Σε συνέντευξή του το 1979 (Chancel 1999) είχε δηλώσει ότι δεν θεωρεί πως υπάρχουν πλέον πρωτότυπα έργα και τα πάντα έχουν ήδη γραφεί. Ο κάθε άνθρωπος είναι κληρονόμος τους κι έχει το δικαίωμα να επέμβει επάνω τους για χάρη της δημιουργίας αλλά και της βελτίωσής τους.

2. Η μετάφραση κατά τον Borges

Για τον Borges οι έννοιες και πρακτικές της γραφής, της ανάγνωσης και της μετάφρασης αλληλοσυνδέονται και συγχέονται. Θεωρούσε τη μετάφραση ως παραγωγή λογοτεχνίας ενώ κατέληγε στο ότι τελικά όλη η λογοτεχνία είναι μετάφραση (Kristal 2002: 32) καθώς πρόκειται για επαναδιηγήσεις παλαιότερων ιστοριών. Και ο ίδιος ως συγγραφέας επαναλαμβάνεται και επαναλαμβάνει. Δεν πιστεύει ότι η δημιουργία και η καινοτομία συνδέονται αποκλειστικά με το παλιό και το αυθεντικό ούτε μπορούσε να δεχθεί ότι ο συγγραφέας του πρωτοτύπου είναι αλάνθαστος και δεν επιδέχεται καμίας παρέμβασης. Η μόνη διαφορά ενός αυθεντικού κειμένου κι ενός μεταφράσματος είναι ότι ο μεταφραστής έχει ως σημείο αναφοράς ένα ορατό κείμενο με βάση το οποίο μπορεί να κριθεί και να συγκριθεί η μετάφρασή του (Levine 1991: 5).

Ως αναγνώστης και βιβλιοφάγος ο ίδιος, είχε ίδια άποψη για τις μεταφραστικές πρακτικές ενώ δημοσίευσε και κριτικές μετάφρασης. Ως μεταφραστής, ασχολήθηκε με το λογοτεχνικό έργο συγγραφέων που θεωρούσε σπουδαίο και έκρινε ότι έπρεπε να κυκλοφορήσει στην ισπανική γλώσσα και να γίνει γνωστό στο ευρύτερο κοινό.

Το 1926, σε ηλικία είκοσι επτά ετών, ο Borges δημοσιεύει στο περιοδικό *La Prensa* το άρθρο του “Las dos maneras de traducir” με το οποίο εκφράζει για πρώτη φορά τις απόψεις και τις σκέψεις του σχετικά με τη μετάφραση. Δεν συμμερίζεται την άποψη ότι κάθε πρωτότυπο κείμενο είναι εξ ορισμού απαράμιλλης ποιότητας και αλάνθαστο – αμφισβητεί εξάλλου την ύπαρξη πρωτότυπων κειμένων– ούτε ότι οι μεταφραστές είναι πατέρες της προχειροδουλειάς και της απάτης όπως συνήθιζαν να τους χαρακτηρίζουν.

Στο προαναφερθέν λοιπόν άρθρο, ο Borges παρουσιάζει τους δύο τρόπους και τα δύο είδη της μετάφρασης που βρίσκουν εφαρμογή παγκοσμίως: την κυριολεκτική και την περιφραστική σαν μια άλλη παραλλαγή της «πιστής» και της «μη πιστής» μετάφρασης. Την πρώτη, την κατά λέξη μετάφραση, τη συνδέει με τη ρομαντική ιδεολογία σύμφωνα με την οποία το αντικείμενο της αναζήτησης δεν είναι ποτέ το έργο τέχνης αλλά ο άνθρωπος. Η κατά λέξη μετάφραση δεν πρέπει να παρερμηνευθεί ως απλή μεταφορά αυτούσιων λέξεων από τη μία γλώσσα στην άλλη αδιαφορώντας για γραμματικούς και συντακτικούς κανόνες. Πρόκειται για τη μεταφορά του κειμένου χρησιμοποιώντας τις αντίστοιχες δομές της γλώσσας στόχου με εκείνες του αρχικού κειμένου.

Από την άλλη, η περιφραστική μετάφραση είναι απόρροια της κλασικής ιδεολογίας η οποία ενδιαφέρεται για την τέχνη, την προσήλωση προς το εκάστοτε λογοτεχνικό ύφος, αλλά ποτέ για τον καλλιτέχνη. Αντικείμενο αναζήτησής της είναι η απόλυτη τελειότητα. Ο μεταφραστής σε αυτή την περίπτωση πολλές φορές χαρακτηρίζεται ως ιερόσυλος καθώς δεν σέβεται και υπονομεύει την αυθεντία του συγγραφέα ενώ και ο Borges συμφωνεί ότι μερικές φορές ο μεταφραστής καταφεύγει στην υπερβολή.

Παρότι θεωρεί το μακρινό και το εξωτικό περισσότερο ποιητικό και γοητευτικό, ο ίδιος δεν παίρνει θέση υπέρ κάποιου από τα δύο είδη μετάφρασης. Το μόνο που υποστηρίζει ξεκάθαρα είναι ότι ο μεταφραστής έχει, όχι μόνο το δικαίωμα, αλλά και το καθήκον να προχωρήσει σε αλλαγές του πρωτότυπου κειμένου, όπου το κρίνει απαραίτητο, ώστε να το βελτιώσει και να δημιουργήσει κι εκείνος με τη σειρά του ένα έργο τέχνης. Η ποιότητα είναι κάτι που μπορεί να επιτευχθεί και με τις δύο μεθόδους. Ο μεταφραστής είναι εκείνος που θα κρίνει ποιο δρόμο θα ακολουθήσει με βάση τα δικά του αισθητικά κριτήρια και τον απώτερο σκοπό του.

Η ποιότητα καθορίζεται και από τη διάθεση του μεταφραστή να ξεπεράσει τους δισταγμούς που του τίθενται από το όνομα και τη φήμη του συγγραφέα. Στο *Arte Poética* (2001: 95) που περιλαμβάνει διαλέξεις του στο Harvard University, κλείνει την ομιλία του τονίζοντας ότι οι μεταφραστές αλλά και οι αναγνώστες πρέπει επιτέλους να

απαλλαγούν από το βάρος και την αυθεντία του συγγραφέα και να ενδιαφερθούν μόνο για την ομορφιά και την αισθητική του κειμένου.

3. Το κίνητρο πίσω από τη μετάφραση του *The Wild Palms*

Το μυθιστόρημα του William Faulkner *The Wild Palms* κυκλοφόρησε στις Ηνωμένες Πολιτείες το 1939, δέκα χρόνια πριν από τη βράβειυσή του με το Νομπέλ Λογοτεχνίας. Στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού, δεν υπήρχε κανένα ενδιαφέρον για ένα συγγραφέα που δεν έχαιρε ακόμα σημαντικής διεθνούς αναγνώρισης (Fayen 1995: 224).

Κι ενώ ο Jorge Luis Borges θεωρούσε τον Faulkner έναν από τους κορυφαίους αφηγηματογράφους της εποχής, για το *The Wild Palms* επεφύλασσε μια κριτική διαφορετική. Το μυθιστόρημα χαρακτηρίζεται από τεχνικές καινοτομίες, όπως και τα προηγούμενα έργα του, των οποίων ωστόσο ο τρόπος εφαρμογής στο συγκεκριμένο βιβλίο είναι, κατά τον ίδιο, περισσότερο βαρετός παρά ελκυστικός ενώ τις ιδιαιτερότητες της γραφής του που τόσο είχε εξυμνήσει τις βρίσκει τώρα αρκετές φορές αδικαιολόγητες και εκνευριστικές προκαλώντας του πλήξη και δυσανασκέτηση.

Δεκαέξι μήνες μετά, κάνει την εμφάνισή της η μετάφρασή του, *Las Palmeras Salvajes*. Έπειτα από την παραπάνω κριτική, γεννάται εύλογα το ερώτημα για ποιο λόγο επέλεξε να μεταφράσει το συγκεκριμένο έργο.

Ο William Faulkner ήταν εκείνη την εποχή ένας από τους εκπροσώπους των αλλαγών που συντελούνταν στη λογοτεχνία. Ο Borges φαίνεται να βρήκε στο πρόσωπο και τα γραπτά του τα στοιχεία εκείνα που είχε στο μυαλό του και που θα συνέβαλλαν στην εξέλιξη της λατινοαμερικανικής λογοτεχνίας και στη δημιουργία της *nueva novela hispanoamericana*.

Η κύρια επιδίωξή του ήταν να γνωρίσει τον William Faulkner στους λατινοαμερικάνους αναγνώστες αλλά και ομότεχνούς του έτσι ώστε μαζί με άλλους συγγραφείς, όπως τον Joyce και τον Kafka, να συμβάλλει στην έναρξη μιας νέας εποχής για την ισπανοαμερικανική πεζογραφία. Και φαίνεται ότι το πέτυχε καθώς ο ισπανόφωνος πεζογράφος της εποχής είχε την τύχη να αποκτήσει πρόσβαση στο νέο ρεύμα της ξενόγλωσσης λογοτεχνίας με τον Borges ως μεταφραστή και αναδημιουργό των αντιπροσωπευτικότερων δειγμάτων του (Rodríguez Monégel 1970: 49).

Η γνωριμία και η επαφή με έργα ψυχολογικής αναζήτησης και υπαρξιακού περιεχόμενου, με τη χρήση εσωτερικών μονολόγων και τον άνθρωπο υπό ένα καλειδοσκοπικό πρίσμα και πολλαπλούς αφηγητές όπως αυτά του Faulkner θα επηρεάσουν, σύμφωνα με τον Bellini (1997: 467), την επόμενη γενιά των Λατινοαμερικάνων συγγραφέων. Ο μεγάλος δάσκαλος του Juan Carlos Onetti είναι ο Faulkner ο οποίος με τη σειρά του αποτέλεσε και τη βάση για τη δημιουργία του *Εκατό χρόνια μοναξιά* του Gabriel García Márquez. Ο ίδιος ο Márquez, λίγες δεκαετίες αργότερα (1968), θα αναγνωρίσει τη φωκνεριανή μέθοδο ως αποτελεσματική και την πλέον κατάλληλη να διηγηθεί τη λατινοαμερικανική πραγματικότητα, μια πραγματικότητα που οι ευρωπαϊκές μέθοδοι και η ισπανική παράδοση αδυνατούσαν μέχρι τότε να απεικονίσουν. Ο Vargas Llosa (1991) θεωρεί ότι χρωστά πολλά στον Faulkner, το ίδιο και ο Μεξικανός συγγραφέας Carlos Fuentes.

4. Μεταφραστικές πρακτικές

Ο ίδιος ο Borges υποστήριζε ότι ο μεταφραστής, οποιαδήποτε μεταφραστική μέθοδο και διαδικασία και αν επιλέξει, διατηρεί το δικαίωμα, ή ακόμα έχει το καθήκον, να βελτιώσει ένα κείμενο σε περίπτωση που το κρίνει απαραίτητο. Κάνοντας λοιπόν τις απαραίτητες μετατροπές βασιζόμενος στα δικά του αισθητικά κριτήρια και στον σκοπό του, θέλησε να παρουσιάσει τον Αμερικανό συγγραφέα στο ισπανόφωνο κοινό δίνοντας ταυτόχρονα μια άλλη τροπή στην ιστορία της ισπανοαμερικανικής λογοτεχνίας.

Μεταφράζοντας το *The Wild Palms* προσπαθεί να βρίσκεται πίσω από τον Faulkner· όχι μπροστά του αλλά ούτε και δίπλα του προσπαθώντας να μεταφέρει το κείμενο στην ισπανική γλώσσα χωρίς να γίνει αισθητή η παρουσία του. Η προσπάθειά του αυτή γίνεται αντιληπτή από την αποφυγή χρησιμοποίησης επεξηγήσεων και υποσημειώσεων. Οι πολλές παραπομπές και υποσημειώσεις στερούν από τον αναγνώστη μεγάλο μέρος της ευχαρίστησης κατά την ανάγνωση ενώ του υπενθυμίζουν συνεχώς ότι πρόκειται περί μετάφρασης και όχι αυθεντικού κειμένου. Τον απασχολεί ο άνθρωπος ως οικουμενική ύπαρξη, ως ον με παρόμοια προβλήματα και σκέψεις σε οποιοδήποτε σημείο του πλανήτη και αν βρίσκεται, όποια και αν είναι η γλώσσα που χρησιμοποιεί. Εντοπίζει ομοιότητες στον άνθρωπο της Λατινικής Αμερικής με εκείνον του Αμερικανικού Νότου του William Faulkner και επιθυμεί να τις προβάλλει. Γι' αυτό και δεν τον απασχολεί ιδιαίτερα να μεταδώσει με πολλές λεπτομέρειες και επεξηγήσεις τις συνθήκες και το σκηνικό της ιστορίας του μυθιστορήματος ούτε να βομβαρδίσει τον αναγνώστη με σημειώσεις πολιτιστικού και τοπικού περιεχομένου για την καλύτερη κατανόηση του κειμένου.

Αναφορικά με τις δύο μεταφραστικές προσεγγίσεις που απασχόλησαν τον Borges, την κατά λέξη και την περιφραστική, η δική του μετάφραση ανήκει στην πρώτη κατηγορία. Χτίζει το κείμενό του λέξη προς λέξη ακολουθώντας πιστά το πρωτότυπο, κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές που αφορούν στη δομή της γλώσσας, συντακτική και γραμματική, και αναζητώντας την αντίστοιχη λέξη στην ισπανική γλώσσα.

Παρόλα αυτά, πιστός στο καθήκον του ως μεταφραστής, προβαίνει σε αλλαγές που στόχο έχουν να βελτιώσουν το αρχικό κείμενο, το οποίο, κατά την κρίση του, παρουσιάζει κάποιες αδυναμίες.

Ενώ είναι φανερό από τις κριτικές του στο περιοδικό *El Hogar* (1986) ότι θεωρούσε τον Faulkner τον σημαντικότερο συγγραφέα της λογοτεχνικής σκηνής της εποχής και θαύμαζε τις αφηγηματικές του καινοτομίες με τη χρήση εσωτερικού μονολόγου, την εναλλαγή αφηγητών και τις μακροσκελείς περιόδους και περιγραφές και την επανάληψη των λέξεων, όλα αυτά τα καινοτόμα στοιχεία στην περίπτωση του *The Wild Palms*, τα βρήκε σε πολλά σημεία βαρετά και εκνευριστικά. Πήρε λοιπόν την πρωτοβουλία και προέβη σε αλλαγές ώστε το κείμενο να γίνει περισσότερο ελκυστικό προς τον αναγνώστη.

Μία από τις αλλαγές που κάνει είναι η δημιουργία πρόσθετων παραγράφων. Παρόλο που και ο ίδιος ο Borges στα γραπτά του δεν δείχνει να αποφεύγει τον μακροσκελή λόγο και τις εκτενείς παραγράφους, σε πολλά σημεία του *The Wild Palms* δημιουργεί παραγράφους εκεί όπου δεν υπάρχουν. Θέτει σε εφαρμογή τα προσωπικά του αισθητικά κριτήρια ως αναγνώστης σε μια προσπάθεια να προλάβει μια ενδεχόμενη δυσανασχέτηση των ισπανόφωνων αναγνωστών όμοια με εκείνη που ένιωσε και ο ίδιος όταν διάβασε το πρωτότυπο.

Για τον ίδιο λόγο, διακόπτει τους εκτενείς εσωτερικούς μονολόγους όπου το κρίνει απαραίτητο, δημιουργώντας όχι μόνο νέες παραγράφους ώστε να υπάρξει μια παύση, αλλά και διαλόγους, προσθέτοντας ομιλητές.

Έπειτα από αρκετές σελίδες εξιστόρησης της περιπέτειας, ο αφηγητής καταλήγει:

[...] He wanted so little. He wanted nothing for himself. He just wanted to get rid of the woman, the belly, and he was trying to do that in the right way, not for himself, but for her. He could have put her back into another tree at any time-

Ο Borges αποδίδει στο τέλος του αποσπάσματος ένα μέρος των σκέψεων και ορισμένα από τα λόγια του κεντρικού χαρακτήρα σε κάποιον άλλον μεταφέροντας το παραπάνω κείμενο στην ισπανική γλώσσα ως εξής (1983: 86):

[...] ¡Necesitaba tan poco! No necesitaba nada para él. Sólo quería verse libre de la mujer, la panza, y trataba de hacerlo de la mejor manera, no por él sino por ella.
- Podías ponerla sobre otro árbol en cualquier momento [...] dijo el penado gordo.

Ο Borges ήταν όμως επίσης λάτρης των ιστοριών μυστηρίου, της περιπέτειας και της δημιουργίας ενός αισθήματος αγωνίας στον αναγνώστη. Γι' αυτό ακόμα και στις μεταφράσεις του, επινοεί τρόπους ώστε να δημιουργηθεί περισσότερο σασπένς και μία μεγαλύτερη αίσθηση του κινδύνου για τους ήρωες του μυθιστορήματος.

Ενδεικτικό είναι το απόσπασμα που ακολουθεί:

[...] entered [...] a red-faced cold-eyed man of about fifty, with a highwayman's head and the body of a two-hundred-and-twenty-pound college full-back gone to fat, in a suit of expensive tweed which nevertheless looked on him as if he had taken it from a fire sale at the point of a pistol, (1975: 92).

Ο Borges τοποθετεί έναν χαρακτήρα να οπλοφορεί, κάτι που δεν συμβαίνει στο πρωτότυπο:

[...] entró [...] un hombre colorado, de mirada fría, de unos cincuenta años, con la cabeza de un saltador de caminos y el cuerpo de un jugador de fútbol de 220 libras de peso, en un traje de tela cara, que sin embargo parecía haber obtenido en un saldo, con la pistola al pecho (1983: 72).

Μια ακόμα πρακτική του Borges είναι η αποφυγή ορισμένων λεκτικών επαναλήψεων στην ίδια πρόταση, αντικαθιστώντας τις λέξεις με κάποια συνώνυμά τους όπου αυτό είναι δυνατό δίχως να αλλοιωθεί η σημασία και το περιεχόμενο. Η επανάληψη των λέξεων αποτελεί χαρακτηριστικό του αρχικού κειμένου το οποίο και διατηρεί. Σε ορισμένες περιπτώσεις, όμως, κρίνει και πάλι ότι πρόκειται για ένα χαρακτηριστικό που κουράζει όταν εμφανίζεται με μεγάλη συχνότητα και δείχνει να προτιμά να τις απαλείψει. Στη μετάφραση, για παράδειγμα, της πρότασης “now seemed to offer no more resistance to the thrust of his urge and need than so much air, like air;” (1975: 104), αποφεύγει να χρησιμοποιήσει τη λέξη ‘aire’ για δεύτερη φορά τόσο σύντομα και την αντικαθιστά με τη λέξη ‘atmósfera’: “ahora no ofrecía más resistencia al empuje de su avance que el aire, que la atmósfera;” (1983: 80).

Ο Faulkner προχωρά στην εφαρμογή κάποιων επιλογών που έχουν να κάνουν με τη δομή και την εμφάνιση των κειμένων του. Στο συγκεκριμένο μυθιστόρημα με τις πολλές εναλλαγές διαλόγων και εσωτερικών μονολόγων, ο Faulkner αποφάσισε να ξεχωρίσει τα λόγια που σκέφτονται οι χαρακτήρες απευθυνόμενοι στον εαυτό τους γράφοντάς τα με πλάγια γραμματοσειρά ώστε να είναι περισσότερο ξεκάθαρες:

He was not eavesdropping, not spying; perhaps he thought, *I will have plenty of time in which to learn just which organ it is she is listening to ; they have paid their rent for two weeks (perhaps the doctor in the Doctor knowing that it would not require weeks but just days) [...]* (1975: 7).

Ο Borges διατηρεί αυτή την τεχνική του Faulkner:

No era que se inmiscuyera, ni espiara; tal vez pensó: *tendré tiempo de sobra para saber qué órgano está escuchando; han pagado el alquiler de dos semanas* (tal vez en ese momento el doctor dentro del Doctor sabía que no se necesitaban semanas sino días) [...] (1983: 14).

Παρόλο, όμως, που ο ίδιος ο Faulkner επινόησε αυτόν τον κανόνα και τρόπο γραφής, δεν φαίνεται να είναι ιδιαίτερα συνεπής και πολλές φορές τον αμέλησε και δεν τον ακολούθησε:

She did not say ‘They are not married,’ though it was in both their minds. They both knew that, once it was said aloud between them, he would turn the renters out. Yet they both refused to say it and for more reason than because when he turned them out he would feel conscience-bound to return the rent money; (1975: 9).

Στο παραπάνω παράδειγμα, η γραμματοσειρά δεν αλλάζει. Ο Borges εντόπισε αυτές τις παραλείψεις και εφάρμοσε τον κανόνα ακόμα και στα σημεία όπου ο ίδιος ο συγγραφέας δεν το έκανε, τα οποία ήταν σχεδόν τα μισά από το σύνολό τους.

No decía: *no son casados* – aunque era lo que los dos pensaban. Sabían que cuando lo dijeran en voz alta, despedirían a los inquilinos. Por eso se negaban a decirlo y con más razón porque si los echaban tendrían en conciencia que devolverles el dinero del alquiler; (1983: 15-16).

Η μετάφρασή του είναι, όπως αναφέρθηκε, κυριολεκτική ή κατά-λέξη, σύμφωνα με τον διαχωρισμό που ο ίδιος έκανε για πρώτη φορά το 1926 και εξακολούθησε να υποστηρίζει και τα επόμενα χρόνια. Δεν προχωρά σε μεγάλες και δραματικές αλλαγές ούτε σε επίπεδο λεξιλογίου, ούτε σε επίπεδο δομής και ύφους. Παραμένει πιστός στο αρχικό κείμενο και στις επιλογές του συγγραφέα του τις οποίες προσπαθεί να διατηρήσει. Επιθυμεί για το λατινοαμερικανικό κοινό να γνωρίσει έναν νέο συγγραφέα και ένα νέο είδος αφήγησης όπως ακριβώς είναι και όχι μια δική του παραλλαγή. Σέβεται το έργο τέχνης αλλά όπως και στη ρομαντική ιδεολογία, με την οποία συνδέει την κυριολεκτική μετάφραση, ο απώτερος σκοπός δεν είναι η εξύψωση του έργου αλλά του ανθρώπου μέσα από αυτό. Δείχνει να αδιαφορεί για την απόλυτη τελειότητα των κλασικών και αυτό γίνεται αντιληπτό και από την επιλογή να μεταφράσει κάτι που όχι απλά δεν θεωρούσε τέλειο αλλά, αντιθέτως, το έβρισκε προβληματικό και εκνευριστικό.

Όσα επομένως στοιχεία και χαρακτηριστικά του κειμένου δεν τον ευχαριστούσαν, τα άλλαξε ελαφρώς και σε μικρή έκταση διατηρώντας παράλληλα το ιδιαίτερο ύφος και τον ξεχωριστό τρόπο γραφής του Faulkner. Δεν επιθυμεί τη δική του προβολή ούτε να είναι ορατή η μετάφρασή του. Οι αλλαγές ωστόσο που κάνει στο κείμενο είναι συνεπείς ως προς την κριτική του σε αυτό. Αυτά ακριβώς που τον έκαναν να βαρεθεί διαβάζοντάς το και να το θεωρήσει ως το χειρότερο έργο του συγγραφέα, αυτά προσπαθεί να αποφύγει προσθέτοντας προτάσεις, διαλόγους, ομιλητές και παραγράφους στα σημεία που θεωρεί ότι μπορεί να κουράσουν τον αναγνώστη.

Επιπλέον, αφού έκρινε ότι η πορεία της ισπανοαμερικανικής λογοτεχνίας είχε φτάσει σε αδιέξοδο και αδυνατούσε να εξελιχθεί περαιτέρω με τα ήδη υπάρχοντα μέσα που διέθετε, βρήκε στη γραφή του Αμερικανού συγγραφέα τα στοιχεία που χρειαζόνταν για να δοθεί μια ώθηση και να βγει από τη στασιμότητα στην οποία είχε πέσει. Το ότι ο Faulkner, ο τρόπος γραφής του και η θεματολογία του θα μπορούσαν να εκφράσουν, εκτός από τις ανησυχίες και τα προβλήματα του Αμερικανικού Νότου, κι εκείνα της ισπανόφωνης Αμερικής, έγινε αντιληπτό από πλήθος λογοτεχνών που γνώρισαν το έργο του μέσα από τη μετάφραση του Borges. Επηρέασε την τεχνική και τη θεματική τους. Τους έδωσε το έναυσμα που χρειαζόνταν για να γράψουν και να αφουγκραστούν πάνω στα νέα θέματα που τους απασχολούσαν στα μέσα του 20ού αιώνα.

Ο Borges λοιπόν, δεν φοβήθηκε και δεν δίστασε να βρεθεί αντιμέτωπος με το έργο του Faulkner, να το κρίνει και να αλλάξει όσα δεν του αρέσουν και δεν εξυπηρετούν τον σκοπό του. Εκτός, όμως, από το βάρος του συγγραφέα που μπορεί να αποτρέπει τον

μεταφραστή να προβεί σε αλλαγές και βελτιώσεις, εξίσου απαγορευτικό μπορεί να είναι και το βάρος του μεταφραστή. Ίσως αυτό να συνέβη και στην περίπτωση του Borges καθώς δεν υπήρξε ποτέ δεύτερη μετάφραση του *The Wild Palms* στα ισπανικά και η δική του εξακολουθεί να είναι η μοναδική που έχει κυκλοφορήσει.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Bellini G. (1997). *Nueva historia de la literatura hispanoamericana*. Madrid: Castalia.
- Borges J.L. (1926, Αύγουστος 1). *Las dos maneras de traducir*. *La Prensa*, 258.
- Borges J.L. (1986). *Textos cautivos: Ensayos y reseñas en "El Hogar" (1936-1939)*. Barcelona: Tusquets.
- Borges J.L. (2001). "La música de las palabras y la traducción". In *Arte poética*. Barcelona: Editorial Crítica, 75-95.
- Chancel J. (1999). *Jorge Luis Borges: Radioscopie*. Paris: Éditions du Rocher.
- Faulkner W. (1975). *The wild palms*. Middlesex: Penguin.
- Faulkner W. (1983). *Las palmeras salvajes*, μτφρ. J.L. Borges. Barcelona: Edhasa/Sudamericana.
- Fayen T. (1995). *In search of the Latin American Faulkner*. Lanham: University Press of America.
- García Márquez G. και M. Vargas Llosa (1968). *La novela en América Latina: Diálogo*. Lima: Carlos Millá Batres.
- Kristal E. (2002). *Invisible work: Borges and translation*. Nashville: Vanderbilt University Press.
- Levine S.J. (1991). *The subversive scribe: Translating Latin American Fiction*. Saint Paul: Graywolf Press.
- Rodríguez Monegal E. (1970). "La nueva novela latinoamericana". In Magis C.H. (ed), *Actas del III Congreso de la Asociación Internacional de Hispanistas, México D.F., 26-31 de agosto de 1968*. Mexico D.F.: El Colegio de México, 47-63.
- Vargas Llosa M. (1991). *A writer's reality*. Syracuse: Syracuse University Press.